

Posudek práce Filipa Nováka *Eva Švankmajerová: proti statusu quo*

Práce Filipa Nováka věnovaná literárnímu dílu Evy Švankmajerové vznikla zcela samostatně. Téma si Filip Novák vybral sám a je součástí jeho svébytného prozkoumávání nedávné literární historie a současnosti.

Jakékoliv psaní o Evě Švankmajerové hned na počátku vyžaduje, aby se autor seznámil nejen s její tvorbou literární či spíše slovesnou, ale i s výtvarnou a současně pochopil koncepční kontext její tvorby tedy situaci surrealistické skupiny v Československu po druhé světové válce. Nejde v tomto případě jen o to vytvořit si dostatečný horizont, v němž se musí jako student oboru český jazyk a literatura pohybovat. Jde především o to, seznámit se s metodami českého surrealismu tak, aby porozuměl dosavadním výkladům Evy Švankmajerové, neboť mimo samotný surrealismus je výkladů velmi málo. Před bakalářskou prací stojí tedy v principu dva úkoly, pochopit principy poválečného surrealismu, a hlavně jeho vývoj v 70. a 80. letech, jistým způsobem z nich vystoupit a pokusit se popsat tvorbu Evy Švankmajerové z jiného úhlu pohledu. Obojí se myslím Filipu Novákovi zdařilo.

Na počátku si Filip Novák formuluje jako svůj cíl analyzovat a interpretovat literární postupy Švankmajerové, které vyvolávají někdy v nepřipraveném čtenáři pocity zmatenosti a vytrhují z jeho recepčních zvyklostí. Rozehrávají s ním hru, do níž sice zpočátku nechtěl být zapleten, ale čím více ji snaží porozumět, tím se stává méně transparentní.

Bylo proto důležité, že se Filip Novák rozhodl sledovat právě princip hry, různé typy ludických postupů, do nichž své čtenáře Švankmajerová vtahuje. Nejde mu však jen o principy hry. Stopuje také slovo, které malířka exploatuje a donucuje k surreálné práci. Na počátku Švankmajerová užívala slovo v jeho vizualitě ve svých obrazech. Tady slovo v písmenné podobě odhalovalo svoji materiální povahu. Švankmajerová – jak si dobře všímá Filip Novák – ani později tuto jeho povahu neznásilnila. Rytmus, prozodie a akustická povaha psaní vešla do literární tvorby jako její nepominutelná součást.

K popisu literární tvorby, jež není rozsáhlá tvoří společný text *Biče svědomí* s Vratislavem Effenbergrem, texty s Janem Švankmajerem, sbírky básní a především *Jeskyně Baradla*. Neobvyklý román ženského údělu, erotiky a jazyka.

K analýze tohoto textu si nakonec Filip Novák zvolil teorie Julie Kristevy z období, kdy se zabývala formulováním své sémiotické koncepce opřené o psychoanalýzu. Český výbor pod názvem *Jazyk lásky* dobře charakterizuje nejen teorii Julie Kristevy, ale též vystihuje to, co sleduje Filip Novák *Jazyk lásky*. Ten je jak svým pojetím sémiotického v protikladu k symbolickému hlavně tělesný a jazyk tuto svoji tělesnost překrývá abstraktními principy, které však neustále rozrušují jeho celistvost a jedině ve vzájemné dynamice lze o něm nějak rozvažovat a především jej zažívat. Tvůrčí ženský erotický princip hýbající texty Švankmajerové pak lze popsat jako určitou trvalou linii, které nesplývá se symbolickými rovinami, které jsme běžně schopni číst a na něž jsme si zvykli. Nejde o propojení a splynutí, nýbrž kontinuální hry a kontinuální protlačování se jiných stavů a vrstev existence. Filip Novák velmi bystře ukázal jak, jak Švankmajerové bytostně odmítá romantickou a zbanalizovanou a

pro ženy poněkud nebezpečnou iluzi spojení mužského a ženského erotického principu a či bytostí a jak právě svými brutálními hrami s jazykem tuto banalitu s neskrývaným potěšením odhaluje.

Filip Novák se hlavně soustředil na analýzu jazykových postupů v *Jeskyni Baradla*. A ukazuje velmi inteligentně. A přesně právě ludické parazitování Švankmajerové na různých běžně přijímaných stylech, které se rozkládají před očima. Vyvolávají až nauseu, která nás vrací k tělesnému základu jazyka, jeho sémiotické chóře, jak by řekla Julie Kristeva, v nečekávaných ironicky krutých epifaniích. .

Co by bylo lze Filipu Novákovi vytknout jsou jen občasné nepřesnosti ve formulacích.

Práci Filipa Nováka považuji za výbornou. Byla jsem velmi ráda, že jsem mohla na této bakalářské cestě spolupracovat.

Libuše Heczková